

Έρευνα και Μέθοδοι στις Κοινωνικές Επιστήμες

Διδάσκοντες:	Ευστάθιος Τ. Φακιολάς
Ηλεκτρονική Διεύθυνση:	fakiolas@uop.gr
Εξάμηνο:	Α'
Πρόγραμμα Σπουδών:	Προπτυχιακό
Μάθημα:	Υποχρεωτικό

Σύνοψη

Το μάθημα αποτελεί εισαγωγή στην επιστημονική έρευνα και τη μεθοδολογία εκπόνησης εργασιών. Δίνει έμφαση στην καλλιέργεια επιστημονικής αντίληψης και την απόκτηση δεξιοτήτων έρευνας και συγγραφής επιστημονικών εργασιών. Αφορά, ουσιαστικά, τη χαρτογράφηση και ανάλυση των διαφορετικών τρόπων με τους οποίους μπορεί να διεξαχθεί η έρευνα και η παραγωγή της γνώσης στις κοινωνικές επιστήμες. Η προβληματική και ο (ανά)στοχασμός της διδασκαλίας εστιάζουν στο ερώτημα, αφενός, κατά πόσο οι ανθρώπινες σχέσεις και τα κοινωνικά φαινόμενα έχουν αντικειμενική υπόσταση και, αφετέρου, εάν και πώς η επιστημονική διαδικασία μπορεί να αποκτήσει αντικειμενική γνώση αυτών των σχέσεων και φαινομένων.

Στόχος

Οι κεντρικές επιδιώξεις του μαθήματος είναι: α) να εξετάσει ορισμένα, κύρια θεωρητικά στοιχεία και μεθοδολογικά εργαλεία της επιστημονικής έρευνας συζητώντας, παράλληλα, βασικές πτυχές της φιλοσοφίας των κοινωνικών επιστημών, β) να σκιαγραφήσει τα στάδια έρευνας και συγγραφής μίας επιστημονικής εργασίας και γ) να καλλιεργήσει δεξιότητες στη χρήση Η/Υ απαραίτητες για την επιτυχή ολοκλήρωση της επιστημονικής έρευνας και την εκπόνηση εργασιών αξιοποιώντας πλήρως τις διαθέσιμες υποδομές σε πληροφοριακά συστήματα του Πανεπιστημίου και του ΠΕΔΙΣ.

Υπό το πρίσμα αυτό, οι φοιτητές/τριες καλούνται να εξοικειωθούν με τις αναλυτικές και μεθοδολογικές κατηγορίες της έρευνας των κοινωνικών επιστημών. Ο πρωταρχικός μαθησιακός στόχος είναι να αποκτήσουν οι φοιτητές/τριες το κατάλληλο μεθοδολογικό υπόβαθρο ώστε, με την εξέλιξη των σπουδών τους και τη συνακόλουθη ερευνητική ωρίμανσή τους, να είναι σε θέση να διερευνούν, να αναλύουν, να (ανά)στοχάζονται και να συγγράφουν αυτόνομα τη γνώση των ερωτημάτων και των προβλημάτων που τους απασχολούν στον ευρύτερο χώρο της Πολιτικής Επιστήμης και των Διεθνών Σχέσεων. Εν κατακλείδι, το μάθημα φιλοδοξεί να διδάξει τον αυτόνομο σχεδιασμό έρευνας και την κριτική αναζήτηση και σύνθεση θεωρητικών και εμπειρικών δεδομένων με τη χρήση κατάλληλων τεχνολογικών εφαρμογών πληροφορίας και ενημέρωσης. Επιδιώκει, κατ'επέκταση, να προάγει την ανάπτυξη ελεύθερης, κριτικής σκέψης και τη δημιουργική γονιμοποίησης ερευνητικών ιδεών.

Δομή Μαθήματος

Η διδασκαλία του μαθήματος περιλαμβάνει διαλέξεις, που αναλύουν διεξοδικά τα στάδια έρευνας και συγγραφής μίας επιστημονικής εργασίας. Τα στάδια ταξινομούνται και συνοψίζονται ενδεικτικά ως εξής:

I. Στάδιο Πρώτο: *Πεδίο, Αντικείμενο, Πρόβλημα*

- α) Ανίχνευση γνωστικού πεδίου και αντικειμένου
- β) Επιλογή και κατανόηση της θεματικής,
- γ) Διερεύνηση της βιβλιογραφίας,
- δ) Αποδελτίωση και σύνοψη της βιβλιογραφίας:
 - (1) συστήματα απαρίθμησης πηγών και παράθεσης παραπομπών,
 - (2) έγκυρες και μη έγκυρες πηγές,
- ε) Καταγραφή κεντρικού προβλήματος,

II. Στάδιο Δεύτερο: *Πλαίσιο Ανάλυσης*

- α) Διατύπωση κεντρικού ερωτήματος
- β) Επιλογή εννοιών και μεθόδου,
- γ) Επισκόπηση της βιβλιογραφίας
- δ) Κριτήρια επιτυχίας και αποτυχίας,
- ε) Χρονοπρογραμματισμός,

III. Στάδιο Τρίτο: *Μελέτη – Εκπόνηση Έρευνας*

- α) Συγκέντρωση υλικού και δεδομένων,
- β) Μελέτη υλικού,
- γ) Αποτύπωση και διατύπωση ευρημάτων,
- δ) Έλεγχος ευρημάτων βάση κριτηρίων,

IV. Στάδιο Τέταρτο: *Συγγραφή*

- α) Δομή κειμένου
 - (1) Ενότητες-υποενότητες
 - (2) Εισαγωγή-(...)-Συμπεράσματα
- β) Επιχειρηματολογία
- γ) Απεικονίσεις
- δ) Αποσπάσματα και Λογοκλοπή

V. Στάδιο Πέμπτο: *Επιμέλεια*

- α) Ύφος γραφής
- β) Ορθογραφία
- γ) Συντακτικό
- δ) Έλεγχος Λογοκλοπής (Σύστημα Κειμενικής Ομοιότητας- TurnItIn)
- ε) Μορφοποίηση

Παράλληλα με την παρουσίαση των παραπάνω σταδίων, οι διαλέξεις επιχειρούν να συζητήσουν διάφορες πτυχές της ιστορίας και της φιλοσοφίας της επιστήμης, όπως και μεθοδολογικά ζητήματα της έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. Ενδεικτικά, τα θέματα που προτείνονται να εξεταστούν είναι:

Φιλοσοφία, Επιστήμη και Κοινωνία – Εμπειρία, Λόγος, Γνώση – Οντολογία και Επιστημολογία – Ύλη και Ιδέα – Αφαίρεση και Σύνθεση – Εξήγηση και Κατανόηση – Θεωρία και Προσέγγιση – Επίπεδα Ανάλυσης – Εξαρτημένη και Ανεξάρτητη Μεταβλητή – Επιστημονική Ηθική και Ακαδημαϊκή Δεοντολογία.

Υποχρεωτικά Εγχειρίδια

Υποχρεωτική επιλογή ενός από τα ακόλουθα δύο εγχειρίδια:

- ✚ Κλεομένης Σ. Κουτσούκης, *Απολλώνιοι και Διονυσιακοί στην Κοινωνική Έρευνα. Εισαγωγή στη Θεωρία και Πρακτική της Μεθοδολογίας. Ο Σχεδιασμός της Εμπειρικής Έρευνας με Οδηγό και Υποδείγματα* (Αθήνα: Παπαζήσης, 2002).
- ✚ V. Lowndes, D. Marsh & G. Stoker (επιμ.), *Θεωρία και Μέθοδοι της Πολιτικής Επιστήμης* (Αθήνα: Πεδίο, 2020)
- ✚ Γιάννης Κάλλας, *Θεωρία, Μεθοδολογία και Ερευνητικές Υποδομές στις Κοινωνικές Επιστήμες* (Αθήνα: Κριτική, 2015).

Συνιστώμενα Βοηθητικά Συγγράμματα

Παναγιώτης Λιαργκόβας, Ζαχαριάς Δερμάτης & Δημήτριος Κομνηνός, *Μεθοδολογία της Έρευνας και Συγγραφή Επιστημονικών Εργασιών* (Αθήνα: Τζιόλα, 2018).

Andrew Heywood, *Βασικές Έννοιες της Πολιτικής Επιστήμης και των Διεθνών Σχέσεων* (Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2018).

Δημήτρης Ν. Χρυσόχου, *Γνωρίζοντας τον Κοινωνικό Κόσμο. Ορίζουσες ως Ορίζοντες Διεννόησης* (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2017).

Κώστας Ζαφειρόπουλος, *Πως Γίνεται μια Επιστημονική Εργασία; Επιστημονική Έρευνα και Συγγραφή Εργασιών*, 2^η έκδ. (Αθήνα: Κριτική, 2015).

Rainer Schnell, Paul B. Hill & Elke Esser, *Μέθοδοι Εμπειρικής Κοινωνικής Έρευνας* (Αθήνα: Προπομπός, 2014).

Earl Babbie, *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα* (Αθήνα: Κριτική, 2011).

Πάνος Καζάκος, *Εξηγώντας της Κοινωνία. Μια Εισαγωγή σε Μεθόδους και Τεχνικές* (Αθήνα: Πατάκης, 2006).

Stephen van Evera, *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Πολιτικής Επιστήμης*, 4^η έκδοση (Αθήνα: Ποιότητα, 2005).

Πέτρου Α. Γέμτου, *Μεθοδολογία των Κοινωνικών Επιστημών*, 4^η διευρυμένη έκδοση, Τόμοι 1 & 2 (Αθήνα: Παπαζήσης, 2004).

Χρήστος Θεοφιλίδης, *Η Συγγραφή Επιστημονικής Εργασίας. Από τη Θεωρία στην Πράξη*, 12^η έκδοση (Αθήνα: Δαρδάνος, 2002).

David Marsh & Gerry Stoker (επιμ.), *Theory and Methods in Political Science*, 2^η έκδοση (New York: Palgrave Macmillan, 2002).

Keith Howard & John A. Sharp, *Η Επιστημονική Μελέτη. Οδηγός Σχεδιασμού και Διαχείρισης Πανεπιστημιακών Ερευνητικών Εργασιών* (Αθήνα: Gutenberg, 2001).

Αξιολόγηση

Το μάθημα είναι **απαλλακτικό** της κανονικής εξεταστικής περιόδου του Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου. **ΔΕΝ** προβλέπει, δηλαδή, τελική εξέταση εξαμήνου.

Η κατοχύρωση του δικαιώματος της απαλλαγής από την τελική εξέταση εξαμήνου προϋποθέτει **υποχρεωτικά**:

❖ Έτος Εισαγωγής 2020:

1. μία **ατομική άσκηση δεξιοτήτων έρευνας** που, αν και είναι προαπαιτούμενη συνθήκη για την τελική αξιολόγηση, **ΔΕΝ βαθμολογείται**. Η άσκηση αφορά, μέσω προφορικής παρουσίασης, την αναγνώριση σ' ένα αγγλόγλωσσο άρθρο γνωρισμάτων και στοιχείων έρευνας (π.χ. κεντρικό πρόβλημα, κεντρικό ερώτημα, μέθοδος) που αναλύονται κατά τις διαλέξεις. Οι ασκήσεις θα παρουσιαστούν κατά αλφαβητική σειρά του επωνύμου των φοιτητών μεταξύ των Εβδομάδων 4 και 8 και,

2. μία **ατομική γραπτή εργασία**, που αφορά στην εκπόνηση μίας αναλυτικής και εμπειριστατωμένης *Πρότασης Εργασίας*. Εκπονείται σε γνωστικό πεδίο (Πολιτική Επιστήμη ή Διεθνείς Σχέσεις) και με θέμα της επιλογής σας. Πρέπει να έχει έκταση μεταξύ 3.000 και 4.000 λέξεων, συμπεριλαμβανομένων των παραπομπών και της βιβλιογραφίας.

3. Μέρος ή το σύνολο της *Πρότασης Εργασίας* είναι **υποχρεωτικό**, πριν οριστικά αναρτηθεί στο e-Class, **να παρουσιαστεί προφορικά** κατά αλφαβητική σειρά του επωνύμου των φοιτητών σε μια τρίλεπτη εισήγηση μεταξύ των Εβδομάδων 9 και 13. Η προφορική παρουσίαση, αν και είναι προαπαιτούμενη συνθήκη για την τελική αξιολόγηση, **ΔΕΝ βαθμολογείται**.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθούν στα ακόλουθα:

- η αξιολόγηση του μαθήματος βασίζεται 100% στο βαθμό της ατομικής γραπτής εργασίας,
- κατά την επαναληπτική εξεταστική περίοδο του Σεπτεμβρίου, η αξιολόγηση του μαθήματος γίνεται με ατομική γραπτή εργασία και βασίζεται 100% στο βαθμό αυτής υπό τη συνθήκη ότι θα έχουν πληρωθεί οι προϋποθέσεις την ατομικής άσκησης δεξιοτήτων έρευνας και η ατομική γραπτή εργασία,
- όσοι/ες έχουν εισαχθεί αυτό το έτος και επαναλάβουν το μάθημα κατά τα επόμενα ακαδημαϊκά έτη θα βαθμολογηθούν βάσει της υποβολής μίας *Πρότασης Εργασίας με μέγιστο βαθμό το οκτώ (8)*. Ο τελικός βαθμός, δηλαδή, θα αντιστοιχεί στο 80% του βαθμού της εργασίας,
- οι εργασίες ελέγχονται μέσω του συστήματος TurnItIn για λογοκλοπή (αντιγραφή). Η τελευταία είναι σοβαρότατο επιστημονικό παράπτωμα και, ως εκ τούτου, θεωρείται ακαδημαϊκά αντιδεοντολογική. Γι' αυτό, οι εργασίες που εμφανίζονται να υποπίπτουν σ' αυτό το παράπτωμα αξιολογούνται με μηδέν (0).

❖ Έτος Εισαγωγής 2019 μέχρι 2016:

Υποβολή γραπτής εργασίας, που αφορά στην εκπόνηση μίας *Πρότασης Εργασίας* όπως είχε διδαχτεί κατά τη διδασκαλία του μαθήματος το αντίστοιχο εξάμηνο. Η επιλογή του

θέματος πρέπει να εμπίπτει στα ευρύτερα γνωστικά πεδία της Πολιτικής Επιστήμης και των Διεθνών Σχέσεων και έγκειται στη διακριτική ευχέρεια του/ης συγγραφέα/ας. Οι προδιαγραφές συγγραφής και υποβολής είναι αναρτημένες στο e-Class σε αντίστοιχο φάκελο του στην επιλογή Εργασίες. Ο τελικός βαθμός αντιστοιχεί στο 80% του βαθμού της εργασίας. Κατά την επαναληπτική εξεταστική περίοδο του Σεπτεμβρίου, η αξιολόγηση του μαθήματος γίνεται με ατομική γραπτή εργασία και βασιζέται πάλι 80% στο βαθμό αυτής.

❖ Έτος Εισαγωγής 2015 ή Προγενέστερο:

Υποβολή γραπτής εργασίας, που αφορά στην εκπόνηση ενός Σχεδίου Έρευνας όπως είχε διδαχτεί κατά τη διδασκαλία του μαθήματος το αντίστοιχο εξάμηνο. Η επιλογή του θέματος πρέπει να εμπίπτει στα ευρύτερα γνωστικά πεδία της Πολιτικής Επιστήμης και των Διεθνών Σχέσεων και έγκειται στη διακριτική ευχέρεια του/ης συγγραφέα/ας. Οι προδιαγραφές συγγραφής και υποβολής είναι αναρτημένες στο e-Class σε αντίστοιχο φάκελο του στην επιλογή Εργασίες. Ο βαθμός της εργασίας αντιστοιχεί στο 100% του τελικού βαθμού. Κατά την επαναληπτική εξεταστική περίοδο του Σεπτεμβρίου, η αξιολόγηση του μαθήματος γίνεται με ατομική γραπτή εργασία και βασιζέται πάλι 100% στο βαθμό αυτής.

❖ Κατατακτικές Εξετάσεις:

Υποβολή γραπτής εργασίας, που αφορά στην εκπόνηση ενός Σχεδίου Έρευνας. Η επιλογή του θέματος πρέπει να εμπίπτει στα ευρύτερα γνωστικά πεδία της Πολιτικής Επιστήμης και των Διεθνών Σχέσεων και έγκειται στη διακριτική ευχέρεια του/ης συγγραφέα/ας. Οι προδιαγραφές συγγραφής και υποβολής είναι αναρτημένες στο e-Class σε αντίστοιχο φάκελο του στην επιλογή Εργασίες. Ο τελικός βαθμός αντιστοιχεί στο 100% του βαθμού της εργασίας. Κατά την επαναληπτική εξεταστική περίοδο του Σεπτεμβρίου, η αξιολόγηση του μαθήματος γίνεται με ατομική γραπτή εργασία και βασιζέται πάλι 100% στο βαθμό αυτής.

Βασική Βιβλιογραφία

Γιώργος Τσιώλης, *Μέθοδοι και Τεχνικές Ανάλυσης στην Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα* (Αθήνα: Κριτική, 2014).

Μιχάλης Πετράκης, *Η Σύνταξη της Πτυχιακής Διατριβής*, 2^η εκδ. (Αθήνα: Αθ. Σταμούλης, 2014).

Δημήτρης Ν. Χρυσόχου, *Ο Λόγος των Κοινωνικών Επιστημών. Μια Εισαγωγική Πλοήγηση* (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 2013).

Hans Morgenthau, *Επιστήμη και Πολιτική της Ισχύος* (Αθήνα: Τουρικής, 2011).

Γιώργος Ρουσόπουλος, *Η Φιλοσοφία της Επιστήμης. Μια Επιτομή* (Αθήνα: Liberal Books, 2011).

Κορνήλιος Καστοριάδης, *Φιλοσοφία και Επιστήμη. Ένας Διάλογος με το Γεώργιο Α. Ευαγγελόπουλο* (Αθήνα: Ευρασία, 2011).

Γιάννης Ν. Υφαντόπουλος & Κυριακή Ε. Νικολαΐδου, *Η Στατιστική στην Κοινωνική Έρευνα* (Αθήνα: Gutenberg, 2008).

Σκεύος Παπαϊωάννου (επιμ.), *Ζητήματα Θεωρίας και Μεθόδου των Κοινωνικών Επιστημών* (Αθήνα: Κριτική, 2007).

Colin Robson, *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου. Ένα Μέσον για Κοινωνικούς Επιστήμονες και Επαγγελματίες Ερευνητές* (Αθήνα: Gutenberg, 2007).

David J. Bartholomew, Fiona Steele, Irini Moustaki & Jane I. Galbraith, *Ανάλυση Μολυμεταβλητών Δεδομένων για Κοινωνικές Επιστήμες* (Αθήνα: Επίκεντρο, 2007).

Madeleine Grawitz, *Μέθοδοι των Κοινωνικών Επιστημών* (Αθήνα: Οδυσσέας, 2006).

Martin Hollis, *Φιλοσοφία των Κοινωνικών Επιστημών* (Αθήνα: Κριτική, 2005).

Μάγδα Κ. Ψαρρού & Κώστας Ζαφειρόπουλος, *Επιστημονική Έρευνα. Θεωρία και Εφαρμογές στις Κοινωνικές Επιστήμες* (Αθήνα: Τυπωθήτω Γιώργος Δαρδάνος, 2004).

Αλέξανδρος Α. Χρύσης, *Φιλοσοφία της Ιστορίας. Εισαγωγικές Προσεγγίσεις από τους Αρχαίους στον Marx* (Αθήνα: Κριτική, 2004).

Claude Javeau, *Η Έρευνα με Ερωτηματολόγιο. Το Εγχειρίδιο του Καλού Ερευνητή* (Αθήνα: Τυπωθήτω, 1996).

I. E. Μανωλεδάκης, *Εισαγωγή στην Επιστήμη* (Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής, 1995).

Πέτρος Α. Γέμος, *Οι Κοινωνικές Επιστήμες. Μια Εισαγωγή* (Αθήνα: Τυπωθήτω Γιώργος Δαρδάνος, 1995).

Γεράσιμος Κουζέλης (επιμ.), *Κείμενα Επιστημολογίας* (Αθήνα: νήσος, 1993).
Maurice Duverger, *Μέθοδοι Κοινωνικών Επιστημών* (Αθήνα: ΕΚΚΕ, 1990).

Διαδικτυακοί Τόποι

Στα περισσότερα διεθνή περιοδικά και εκδόσεις, που είναι σχετικές με τα γνωστικά αντικείμενα και τα επιμέρους ερευνητικά πεδία της Πολιτικής Επιστήμης και των Διεθνών Σχέσεων, παρέχεται ελεύθερα με την απόκτηση σχετικού κωδικού από τη Διεύθυνση Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου η πρόσβαση μέσω είτε των ηλεκτρονικών συνδρομών του Πανεπιστημίου (http://www.uop.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=127&Itemid=292) είτε του Hellenic Academic Library Network (<http://www.heal-link.gr/>).

Οι κύριες μηχανές αναζήτησης βιβλιογραφίας και επιστημονικών δεδομένων είναι το Google (<http://scholar.google.com>) και το Citizen Compendium (http://en.citizendium.org/wiki/Welcome_to_Citizendium).

Ευρύτερα γνωστές ηλεκτρονικές διευθύνσεις ειδικευμένες στην καταγραφή πηγών πληροφοριών και στατιστικών στοιχείων σχετικών με την έρευνα των κοινωνικών επιστημών είναι:

- Web Sources for Study and Research Around the World:

- <http://www.intute.ac.uk/socialsciences/>
- Social Science Research Network:
<http://www.ssrn.com/>
- The World Factbook:
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
- Gateway to Countries and Regions:
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/o.,pagePK:180619~theSitePK:136917,00.html>
- Political Resources Around the World (countries, governments, parties, media, organizations):
<http://www.politicalresources.net/>
- Web Sources for Politics and Governments Around the World:
<http://www.politicsresources.net/>

Χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα και τη συγγραφή εργασιών περιλαμβάνει η ιστοσελίδα <http://www.dianahacker.com/resdoc/>.

Βιβλιοθήκες

Οι φοιτητές/τριες συνιστάται να συμβουλευονται συστηματικά τη βιβλιοθήκη του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Παράλληλα, οι φοιτητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να επισκέπτονται και να συμβουλευονται τις βιβλιοθήκες που εδρεύουν στην Αθήνα και οι οποίες διαθέτουν αξιόλογες συλλογές τόμων βιβλίων και περιοδικών ειδικευμένων στις διεθνείς σχέσεις. Από αυτές, συνιστάται να επισκεφτείτε άμεσα τις ακόλουθες:

- Εθνική Βιβλιοθήκη (Πανεπιστημίου 32),
- Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων (Σύνταγμα),
- Γεννάδειος Βιβλιοθήκη (Σουηδίας 61, Κολωνάκι),
- Βιβλιοθήκη του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ, Μεσογείων 14-18).

Επίσης, οι φοιτητές/τριες έχουν πρόσβαση στην ηλεκτρονική πύλη Ζέφυρος με τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες: <http://www.zephyr.libh.uoc.gr>.

Εξίσου εφικτή είναι η πρόσβαση στις ακόλουθες ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες στο διαδίκτυο:

- Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
<http://www.ekt.gr>
- Ινστιτούτο Ερευνών Δημόκριτος
<http://www.lib.demokritos>
- Ευγενίδειο Ίδρυμα
<http://www.lib.eugenfound.edu.gr/gr/libframesgr.html>
- Παιδαγωγικό Ίδρυμα

<http://www.pi-schools/library/pi-lib/elec-lib.htm>